

Irène Némirovsky

Storm in juni

Vertaald uit het Frans door
Manik Sarkar

DE GEUS

Zesde druk

Oorspronkelijke titel *Suite française*, verschenen bij Éditions Denoël

Oorspronkelijke tekst © Éditions Denoël 2004

Nederlandse vertaling © Manik Sarkar en De Geus BV, Breda 2005

Deze editie © De Geus, Breda 2012

Omslagontwerp Mijke Wondergem

Omslagillustratie © Roger-Viollet

ISBN 90 445 2169 6

NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan

Voorwoord

In 1929 kreeg Bernard Grasset een manuscript getiteld *David Golder* over de post waar hij zo enthousiast over was dat hij het direct besloot uit te geven. Pas toen hij de auteur een contract wilde laten tekenen, merkte hij dat die uit angst voor een afwijzing geen naam en adres had meegestuurd. Daarop plaatste hij een kleine advertentie in de krant waarin hij de mysterieuze schrijver opriep zich te melden.

Toen Irène Némirovsky zich een paar dagen later aandiende, kon Bernard Grasset nauwelijks geloven dat deze vrolijke, op het oog zachte jonge vrouw die pas een jaar of tien in Frankrijk woonde, echt zo'n schitterend, wreed, gedurfd en bovenal virtuoos boek had weten te schrijven. Het leek het werk van een geslaagde schrijver met ruime ervaring. Hoewel hij haar meteen al bewonderde, twijfelde hij nog wel, en hij ondervroeg haar uitgebreid om er zeker van te zijn dat ze niet de stroman was van een beroemde schrijver die anoniem wenste te blijven.

Bij de verschijning werd *David Golder* alomtorens geprezen door de kritiek, zodat Irène Némirovsky in één klap beroemd werd; ze werd opgehemeld door uiteenlopende schrijvers als de joodse Joseph Kessel en de extreem-rechtse antisemitische monarchist Robert Brasillach. De tweede prees de puurheid van het proza van deze nieuwkomer in de Franse literaire wereld. Irène Némirovsky was in Kiev geboren, maar al vanaf haar vroegste jeugd had ze van haar kinderjuffrouw Frans geleerd. Verder sprak ze vloeiend Russisch, Pools, Engels, Baskisch en Fins en verstond ze Jiddisch, waarvan sporen zijn terug te vinden in *Les Chiens et les Loups*, uit 1940.

Irène Némirovsky liet zich het hoofd niet op hol brengen

door haar vliegende start in de literatuur. Het verbaasde haar zelfs dat er zo'n ophef gemaakt werd over *David Golder*, dat ze zelf zonder valse bescheidenheid 'een romannetje' noemde. Op 22 januari 1930 schreef ze aan een vriendin: 'Hoe kunnen jullie nou denken dat ik mijn oude vriendinnen zomaar zou vergeten omdat er een paar weken veel wordt gepraat over een boek dat net zo gauw weer vergeten zal zijn, zoals alles in Parijs snel wordt vergeten?'

Irène Némirovsky werd op 11 februari 1903 geboren in Kiev, in wat tegenwoordig 'Jiddishland' heet. Haar vader, Léon Némirovsky (zijn Hebreeuwse naam was Arieh), was een telg van een familie uit de Oekraïense stad Nemirov, dat in de achttiende eeuw een belangrijk centrum van de chassidische beweging was geweest; hij had de grote pech dat hij in 1868 in Elisabethgrad geboren was, de stad van waaruit in 1881 de grote, jarenlang voortdurende golf van pogroms tegen de joden in Rusland begon. Léon Némirovsky's familie was groot geworden in de graanhandel. Zelf reisde hij veel, daarna maakte hij fortuin in de financiële wereld en werd een van de rijkste bankiers van Rusland. Op zijn visitekaartje stond: Léon Némirovsky, Voorzitter van de Raad van Bestuur van de Handelsbank van Voronej, Directeur van de Banque de l'Union van Moskou, Lid van de Raad van Bestuur van de Private Handelsbank van Petrograd. Hij had een enorm huis in de heuvels rond de stad gekocht, in een rustige, door tuinen omzoomde straat waaraan lindebomen groeiden.

Irène werd toevertrouwd aan de goede zorgen van een kinderjuffrouw en kreeg les van uitstekende onderwijzers. Haar ouders waren weinig thuis en daarom was ze als kind ongelukkig en eenzaam. Ze keek erg op tegen haar vader; ze was dol op hem, maar hij werd in beslag genomen door zijn zaken, en meestal was hij op reis of vergokte hij fortuinen in het casino. Haar moeder, die zich Fanny liet noemen – haar Hebreeuwse

naam was Faïga –, had haar ter wereld gebracht om haar rijke echtgenoot een plezier te doen. Maar ze onderging de geboorte van haar dochtertje als het eerste teken van de neergang van haar vrouwelijkheid en liet de zorg voor het kind over aan haar voedster. Fanny Némirovsky (Odessa 1887 – Parijs 1989) voelde een zekere afkeer voor haar kind en gaf het nooit enige liefde. Ze stond uren voor de spiegel, keek of ze al rimpels kreeg, maakte zich op en liet zich masseren; de rest van de tijd was ze op stap, op zoek naar buitenechtelijke avontuurtjes. Ze was erg trots op haar schoonheid en zag met afgrijzen hoe haar gelaatstrekken verwelkten en hoe ze veranderde in een vrouw die binnenkort haar toevlucht tot gigolo's zou moeten nemen. Om zichzelf te bewijzen dat ze nog jong was, weigerde ze om in de jonge vrouw die Irène werd iets anders te zien dan een kind; lange tijd dwong ze haar zich te kleden en te kappen als een schoolkind.

Als de kinderjuffrouw met vakantie was, was Irène op zichzelf aangewezen; ze vluchtte in haar boeken, begon te schrijven en bestreed haar wanhoop door op haar beurt een diepe haat jegens haar moeder te ontwikkelen. Deze agressie, deze tegennatuurlijke verhouding tussen moeder en dochter, nemen een belangrijke plaats in in het werk van Irène Némirovsky. Zo staat er in *Le Vin de solitude*: ‘In haar hart voelde ze een vreemde haat jegens haar moeder die met haar mee leek te groeien ...’

‘Ze zei nooit duidelijk “mama” in twee goed gearticuleerde lettergrepen, die kreeg ze niet over haar samengeknepen lippen; ze zei “ma”, een snelle grom, die er moeizaam, met een geniepig, dof verdriet uit kwam.’

En ook: ‘Het van woede vertrokken gezicht van haar moeder kwam dicht bij het hare; ze zag de gehate ogen fonkelen, opengesperd van boosheid en angst ...’

‘God heeft gezegd: “Mij is de wrake ...” Nou, dat is dan jammer, ik ben geen heilige, ik kán haar niet vergeven! Wacht maar, wacht maar, dan zul je nog wat beleven! Ik zal je laten huilen

zoals jij mij hebt laten huilen! Wacht maar, wacht maar, ouwe tang!’

Ze kreeg haar wraak met de publicatie van *Le Bal*, *Jézabel* en *Le Vin de solitude*.

De beste boeken van Irène Némirovsky spelen zich af in de joods-Russische wereld. In *Les Chiens et les Loups* beschrijft ze de joodse burgerij van het eerste Handelsgilde die het recht had zich in Kiev te vestigen, hoewel de stad op bevel van Nicolaas I in principe verboden was voor joden.

Irène Némirovsky verloochende nooit de Oost-Europees joodse cultuur waarin haar grootouders (Yakov Margulis en Bella Tsjtsjedrovitsj) en ouders hadden geleefd, en waar ze afstand van namen toen ze hun fortuin hadden gemaakt. Maar in haar ogen was het onfatsoenlijk om bezig te zijn met geld en de goederen die je daarmee vergaarde op te potten, al had ze haar eigen kindertijd en adolescentie doorgebracht als lid van de gegoede burgerij.

Wanneer ze het groeiend maatschappelijk succes van de joden beschrijft, neemt ze allerlei antisemitische vooroordelen voor haar rekening en kent ze hun alle negatieve stereotypen uit die tijd toe. De portretten van joden die uit haar pen vloeien zijn in de meest negatieve, wrede bewoordingen gesteld; ze bekijkt ze vol afschuw en fascinatie, maar ze beseft dat zij hun lot deelt. En daarin zullen de tragische gebeurtenissen haar gelijk geven.

Wat een zelfhaat schuilt er in haar werken! In een duizelingwekkende evenwichtsoefening huldigt ze aanvankelijk de opvatting dat de joden deel uitmaken van een inferieur ‘joods ras’, waarvan de uiterlijke kenmerken gemakkelijk te herkennen zijn, hoewel er bij haar onmogelijk sprake kan zijn van rassenonderscheid in de betekenis die er in de jaren dertig aan werd gegeven en die in nazi-Duitsland algemeen werd. De kenmerken die ze aan de joden toeschrijft en de specifieke woordkeuzes die ze in haar werk gebruikt om hen aan te duiden als een groep

met gemeenschappelijke kenmerken zijn onder meer: kroeshaar, een gebogen neus, slappe handjes, kromme vingers en nagels, een bruine, gele of olijkleurige teint, dicht bij elkaar staande, donkere ogen, een vette huid, een spichtig lijf, kleine zwarte krulletjes, bleke wangen, onregelmatige tanden en beweeglijke neusvleugels; en daarnaast: winstbejag, vechtlust, hysterie, een aangeboren aanleg voor ‘de in- en verkoop van prullaria, de valutahandel, het beroep van handelsreiziger, makelaar in vals kantwerk of gesmokkelde wapens ...’

Steeds weer maakt ze in haar werk korte metten met dit ‘joodse gespuis’; in *Les Chiens et les Loups* schrijft ze: ‘Zoals alle joden nam hij zwaarder en pijnlijker aanstoet aan typisch joodse ondeugden dan een christen. En al die dingen – die vasthoudendheid, de bijna barbaarse noodzaak om te krijgen wat je wilde en de blinde minachting voor wat de buitenwereld ervan dacht – droegen in zijn gedachten hetzelfde etiket: “joodse schaamteloosheid”.’ Paradoxaal genoeg eindigt deze roman met een gevoel van tederheid en een hopeloze trouw: ‘Zo zijn mijn mensen, zo is mijn familie.’ En plotseling verandert het perspectief en schrijft ze uit naam van alle joden: ‘O, wat haat ik die Europese aanstellerij van jullie! Wat jullie succes, overwinning, liefde of haat noemen, noem ik geld! Een ander woord voor hetzelfde!’

Hierbij moet worden opgemerkt dat Némirovsky niets wist van de geestelijke kant van het jodendom en van de rijkdom en diversiteit van de Oost-Europese joodse cultuur. In een interview met *L’Univers Israélite* op 5 juli 1935 verklaarde ze er trots op te zijn dat ze joods was en diende ze degenen die haar als een vijand van haar eigen volk beschouwden van repliek door te zeggen dat ze in *David Golder* geen ‘Franse israëlieten’ had beschreven, ‘die al generaties lang in het land wonen en voor wie de rassenkwestie inderdaad niet speelt’, maar ‘de kosmopolitische joden bij wie de liefde voor geld de plaats van elke andere emotie heeft ingenomen’.

David Golder, de roman waaraan ze in 1925 in Biarritz begon en die ze in 1929 voltooide, vertelt het levensverhaal van Golder, een joodse, uit Rusland afkomstige magnaat uit de internationale financiële wereld: zijn opkomst, succes, en ten slotte de spectaculaire ondergang van zijn bank. Gloria, zijn ouder wordende, notoir ontrouwe echtgenote, die een weelderig leven leidt, eist steeds meer geld om haar minnaar te onderhouden. Geruïneerd en verslagen wordt de oude Golder – ooit de schrik van de beurs – weer de miezerige, kleine jood die hij in zijn jeugd in Odessa was. Maar plotseling besluit hij zijn fortuin weer op te bouwen, uit liefde voor zijn ondankbare, lichtzinnige dochter. Nadat hij zijn laatste slag geslagen heeft, sterft hij tijdens een hevige storm op een vrachtschip van uitputting, waarbij hij enige Jiddische woorden stamelt. Een joodse immigrant die net als hij in de hoop op een beter leven in Simferopol aan boord was gegaan met bestemming Europa, vangt zijn laatste zucht op. Golder sterft zagezegd te midden van zijn volk.

Toen de Némirovsky's in Rusland woonden, leefden ze op grote voet. Elke zomer verruilden ze de Oekraïne voor de Krim of voor Biarritz, Saint-Jean-de-Luz, Hendaye of de Côte d'Azur. Irènes moeder nam dan haar intrek in een luxehotel, terwijl haar dochter en de kinderjuffrouw in een familiepension werden ondergebracht.

Na de dood van haar Franse lerares begon Irène met schrijven; ze was toen veertien. Ze ging op een divan zitten met een schrift op schoot. Ze ontwikkelde een romantetechniek die geënt was op de manier waarop Ivan Toergenev schreef. Als ze aan een roman begon, schreef ze niet alleen het verhaal zelf, maar ook alle overpeinzingen die het verhaal in haar opriep, zonder iets weg te laten of door te halen. Bovendien kende ze al haar personages, zelfs de minst belangrijke, tot in detail. Hele schriften schreef ze vol met beschrijvingen van hun uiterlijk, karakter,

opvoeding, kindertijd en diverse levensfasen. Als ze al die personages zo nauwkeurig had beschreven, onderstreepte ze met twee potloden, een rood en een blauw, de belangrijkste karaktertrekken die bewaard moesten blijven; soms maar een paar regels. Daarna begon ze snel te schrijven, waarna ze de tekst verbeterde en vervolgens de definitieve versie maakte.

Toen de Oktoberrevolutie uitbrak, woonden de Némirovsky's al drie jaar in een groot, mooi huis in Sint Petersburg. 'Het appartement [...] was zo gebouwd dat je vanuit de vestibule tot in de achterste vertrekken kon kijken; door de brede openstaande deuren zag je een hele reeks goud-met-witte salons achter elkaar', schrijft ze in *Le Vin de solitude*, een grotendeels autobiografische roman. Voor veel Russische schrijvers en dichters is Sint Petersburg een legendarische stad. Irène Némirovsky zag er slechts een aaneenschakeling in van donkere, besneeuwde straten waar een ijsskoude wind doorheen blies die opkwam uit het vuile, misse-lijkmakende water van de grachten en de Neva.

Léon Némirovsky moest vaak voor zaken naar Moskou, waar hij een gemeubileerd appartement in onderhuur had van een officier van de keizerlijke garde, die bij de Russische ambassade in Londen gedetacheerd was. Némirovsky bracht zijn gezin naar Moskou omdat hij dacht dat het veiliger was, maar uitgerkend daar woedde de revolutie in oktober 1917 het hevigst. Terwijl er voortdurend geschoten werd, bekeek Irène de bibliotheek van Des Esseintes, de zeer belezen officier. Ze ontdekte er Huysmans, Maupassant, Plato en Oscar Wilde. *The Picture of Dorian Gray* was haar lievelingsboek.

Het huis was niet te zien vanaf de straat; het werd omringd door andere appartementengebouwen, en er lag een hof omheen, die zelf weer werd begrensd door een huis dat hoger was dan het eerste. Dan kwam er weer een gaanderij en nog een huis. Als het overal stil was, sloop Irène zachtjes naar buiten om patroonhulzen op te rapen. Vijf dagen lang leefde het gezin in

het appartement op een zak aardappels, dozen chocolaatjes en sardines. Toen het even rustig was, gingen de Némirovsky's terug naar Sint Petersburg; en toen de bolsjewieken een prijs op het hoofd van Irènes vader hadden gezet, werd hij gedwongen onder te duiken. In december 1917 maakte hij gebruik van het feit dat de grens nog open was en zorgde hij ervoor dat zijn familie verkleed als boeren naar Finland kon vluchten. Irène bracht een jaar door in een gehucht van drie houten huizen te midden van sneeuwvelden. Ze hoopte dat ze naar Rusland terug zou kunnen keren. Tijdens dit lange wachten ging haar vader vaak incognito naar Rusland om zijn bezittingen veilig te stellen.

Voor het eerst in haar leven voelde Irène kalmte en rust. Ze werd volwassen en begon in navolging van Oscar Wilde prozagedichten te schrijven. De situatie in Rusland werd steeds slechter en de bolsjewieken kwamen gevaarlijk dichtbij; daarom reisden de Némirovsky's door naar Zweden. Na een lange reis verbleven ze drie maanden in Stockholm. Irène herinnerde zich de paarse seringenvelden die in de lente op de binnenplaatsen en in de tuinen bloeiden.

In juli 1919 scheepte het gezin zich in op een kleine vrachtboot die hen naar Rouen zou brengen. In een verschrikkelijke storm dreven ze tien dagen rond zonder een haven binnen te lopen, wat haar inspireerde tot de dramatische laatste scène van *David Golder*. In Parijs werd Léon Némirovsky directeur van een filiaal van zijn eigen bank en kon zo zijn fortuin weer gaan opbouwen.

Irène Némirovsky schreef zich in aan de Sorbonne en verwierf een licentiaat in de letteren met eervolle vermelding. *David Golder*, haar eerste roman, was slechts een proefballonnetje geweest. Ze begon haar letterkundige loopbaan met wat ze 'grappige verhaaltjes' noemde, die ze opstuurde naar het geïllustreerde blad *Fantasio*, dat op de eerste en vijftiende van de maand verscheen, en dat besloot ze te publiceren en haar er zestig franc per stuk voor betaalde. Toen waagde ze het erop en bood ze *Le Matin*